

Onderstaande tekst dient louter ter informatie en is juridisch niet bindend. De EU-instellingen zijn niet aansprakelijk voor de inhoud. Alleen de besluiten die zijn gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie (te raadplegen in EUR-Lex) zijn authentiek. Deze officiële versies zijn rechtstreeks toegankelijk via de links in dit document

► **B**   **RICHTLIJN 2011/36/EU VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD**
van 5 april 2011

inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad

(PB L 101 van 15.4.2011, blz. 1)

Gewijzigd bij:

		Publicatieblad		
		nr.	blz.	datum
► <u>M1</u>	Richtlijn (EU) 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024	L 1712	1	24.6.2024

Gerectificeerd bij:

► **C1**   Rectificatie PB L 308 van 8.11.2012, blz. 27 (2011/36/EU)

▼B**RICHTLIJN 2011/36/EU VAN HET EUROPEES PARLEMENT
EN DE RAAD****van 5 april 2011****inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de
bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van
Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad***Artikel 1***Onderwerp**

Deze richtlijn stelt minimumregels vast betreffende de omschrijving van strafbare feiten en straffen op het gebied van mensenhandel. Zij voert tevens gemeenschappelijke bepalingen in die de voorkoming van dit misdrijf en de bescherming van de slachtoffers verbeteren, met inachtneming van het genderperspectief.

*Artikel 2***Strafbare feiten op het gebied van mensenhandel**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om de hierna volgende opzettelijke gedragingen strafbaar te stellen:

het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten of opnemen van personen, daaronder begrepen de wisseling of overdracht van de controle over deze personen, door dreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, door ontvoering, bedrog, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie of het verstrekken of in ontvangst nemen van betalingen of voordelen, teneinde de instemming van een persoon te verkrijgen die controle heeft over een andere persoon, ten behoeve van uitbuiting.

2. Met een kwetsbare positie wordt een situatie bedoeld waarin de betrokkene geen andere werkelijke of aanvaardbare keuze heeft dan het misbruik te ondergaan.

▼M1

3. Uitbuiting omvat ten minste uitbuiting van prostitutie van anderen, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of dienstverlening, bedelarij daaronder begrepen, slavernij of met slavernij vergelijkbare praktijken, dienstbaarheid, uitbuiting van strafbare activiteiten, de verwijdering van organen, uitbuiting van draagmoederschap, van gedwongen huwelijken of van illegale adoptie.

▼B

4. De instemming van een slachtoffer van mensenhandel met de beoogde of daadwerkelijke uitbuiting is irrelevant indien een van de in lid 1 genoemde middelen is gebruikt.

▼M1

5. De in lid 1 bedoelde handelingen die betrekking hebben op een kind zijn strafbaar als mensenhandel, ook al is geen van de in lid 1 genoemde middelen gebruikt. Dit lid is niet van toepassing op de uitbuiting van draagmoederschap als bedoeld in lid 3, tenzij de draagmoeder een kind is.

▼B

6. Voor de toepassing van deze richtlijn betekent „kind” of „minderjarige” elke persoon beneden de leeftijd van 18 jaar.

▼B*Artikel 3***Uitlokking, hulp en aanzetting, en poging**

De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de uitlokking van, de hulp bij en de aanzetting tot of de poging tot een in artikel 2 bedoeld feit strafbaar worden gesteld.

*Artikel 4***Sancties**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat op de in artikel 2 bedoelde strafbare feiten een maximumgevangenisstraf van ten minste vijf jaar wordt gesteld.

2. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een maximumgevangenisstraf van ten minste tien jaar wordt gesteld op de in artikel 2 bedoelde strafbare feiten indien dit strafbare feit:

- a) is gepleegd tegen een bijzonder kwetsbaar slachtoffer, waaronder in deze richtlijn ten minste slachtoffers die kind zijn wordt verstaan;
- b) is gepleegd in het kader van een criminele organisatie in de zin van Kaderbesluit 2008/841/JBZ van de Raad van 24 oktober 2008 ter bestrijding van georganiseerde criminaliteit ⁽¹⁾;
- c) het leven van het slachtoffer opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar heeft gebracht, of

▼M1

d) gepaard is gegaan met ernstige geweldpleging of het slachtoffer zeer ernstig letsel heeft toegebracht, met inbegrip van lichamelijk of psychologisch letsel.

3. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat wanneer het een in artikel 2 bedoeld strafbaar feit betreft, de volgende zaken, overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van het nationale recht, als verzwarende omstandigheden worden beschouwd:

- a) het feit dat het strafbare feit door ambtenaren in de uitoefening van hun functie is gepleegd;
- b) het feit dat de dader, door middel van informatie- en communicatie-technologieën, beelden of video's of vergelijkbaar materiaal van seksuele aard waarbij het slachtoffer betrokken is heeft verspreid of de verspreiding ervan heeft vergemakkelijkt.

▼B

4. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat op de in artikel 3 bedoelde strafbare feiten doeltreffende, evenredige en afschrikkende strafrechtelijke sancties worden gesteld, die kunnen leiden tot overlevering.

⁽¹⁾ PB L 300 van 11.11.2008, blz. 42.

▼B*Artikel 5***Aansprakelijkheid van rechtspersonen****▼M1**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een rechtspersoon aansprakelijk kan worden gesteld voor de in artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, bedoelde strafbare feiten, te zynen voordele gepleegd door een persoon die individueel of als deel van een orgaan van de rechtspersoon optreedt en bij de rechtspersoon een leidende positie heeft, die gebaseerd is op:

▼B

- a) de bevoegdheid om de rechtspersoon te vertegenwoordigen;
- b) de bevoegdheid om namens de rechtspersoon beslissingen te nemen, of
- c) de bevoegdheid om bij de rechtspersoon toezicht uit te oefenen.

▼M1

2. De lidstaten zorgen er eveneens voor dat een rechtspersoon aansprakelijk kan worden gesteld wanneer als gevolg van gebrekkig toezicht of gebrekkige controle door een in lid 1 bedoelde persoon strafbare feiten zoals bedoeld in artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, konden worden gepleegd ten voordele van die rechtspersoon door een persoon die onder diens gezag staat.

3. De aansprakelijkheid van de rechtspersoon krachtens de leden 1 en 2 sluit strafvervolgning tegen de natuurlijke personen die dader of uitlokker zijn van, dan wel medeplchtig zijn aan de in artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, bedoelde strafbare feiten, niet uit.

▼B

4. In deze richtlijn wordt onder „rechtspersoon” verstaan, ieder lichaam dat krachtens het toepasselijke recht rechtspersoonlijkheid bezit, met uitzondering van staten en andere overheidslichamen in de uitoefening van het openbaar gezag, en publiekrechtelijke internationale organisaties.

▼M1*Artikel 6***Sancties tegen rechtspersonen**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een rechtspersoon die volgens artikel 5, lid 1 of lid 2, aansprakelijk is gesteld, kan worden gestraft met doeltreffende, evenredige en afschrikkende, al dan niet-strafrechtelijke sancties of maatregelen.

2. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat sancties of maatregelen tegen rechtspersonen die volgens artikel 5, lid 1 of lid 2, aansprakelijk zijn gesteld voor de in artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, bedoelde strafbare feiten, al dan niet strafrechtelijke geldboetes en mogelijk andere al dan niet strafrechtelijke sancties of maatregelen omvatten zoals:

- a) uitsluiting van door de overheid verleende voordelen of steun;
- b) uitsluiting van toegang tot overheidsfinanciering, waaronder aanbestedingsprocedures, subsidies, concessies en vergunningen;

▼ M1

- c) een tijdelijk of permanent verbod op het uitoefenen van bedrijfsactiviteiten;
- d) intrekking van vergunningen en machtigingen voor activiteiten die hebben geleid tot het plegen van het desbetreffende strafbare feit;
- e) plaatsing onder toezicht van de rechter;
- f) gerechtelijke ontbinding;
- g) sluiting van vestigingen die zijn gebruikt voor het plegen van het strafbare feit;
- h) wanneer er sprake is van een algemeen belang, de bekendmaking van de rechterlijke beslissing, in haar geheel of een gedeelte ervan, die verband houdt met het gepleegde strafbare feit en de opgelegde sancties of maatregelen, onverminderd de regels inzake de privacy en de bescherming van persoonsgegevens.

*Artikel 8***Niet-vervolgung of niet-bestrafing van het slachtoffer**

De lidstaten nemen, in overeenstemming met de grondbeginselen van hun rechtsorde, de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de bevoegde nationale autoriteiten gerechtigd zijn slachtoffers van mensenhandel niet te vervolgen of te bestraffen wegens gedwongen betrokkenheid bij criminele of andere onwettige activiteiten die een rechtstreeks gevolg is van een van de in artikel 2 bedoelde, jegens hen gepleegde handelingen.

▼ B*Artikel 9***Onderzoek en vervolging****▼ M1**

1. De lidstaten zorgen ervoor dat het onderzoek naar of de vervolging van in artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, bedoelde strafbare feiten niet afhankelijk is van de door een slachtoffer gedane aangifte of ingediende klacht, en dat de strafprocedure kan worden voortgezet zelfs indien het slachtoffer zijn of haar verklaring intrekt.

▼ B

2. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat, in de gevallen waarin de aard van de feiten het vereist, de vervolging van een in de artikelen 2 en 3 bedoeld strafbaar feit lang genoeg nadat het slachtoffer meerderjarig is geworden, kan worden ingesteld.

▼ M1

3. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de personen, eenheden of diensten die belast zijn met het onderzoek naar of de vervolging van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten, de hiertoe vereiste opleiding krijgen. De lidstaten zorgen ervoor dat personen, eenheden of diensten die verantwoordelijk zijn voor het onderzoek en de vervolging van in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten die met behulp van informatie- of communicatietechnologie zijn gepleegd of gefaciliteerd, over voldoende deskundigheid en technologische capaciteiten beschikken. De lidstaten worden aangemoedigd om, indien mogelijk en in overeenstemming met hun nationale rechtstelsels, binnen hun wetshandhavingdiensten en openbare ministeries gespecialiseerde eenheden op te richten.

▼B

4. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat personen, eenheden en diensten die zijn belast met het onderzoek of de vervolging betreffende de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten, beschikken over doeltreffende recherchemiddelen, zoals die welke ter zake van georganiseerde en andere zware criminaliteit worden gebruikt.

*Artikel 10***Rechtsmacht****▼M1**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om te voorzien in hun rechtsmacht ten aanzien van de in artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, bedoelde strafbare feiten die:

▼B

- a) geheel of gedeeltelijk op zijn grondgebied zijn gepleegd, of
- b) zijn gepleegd door een eigen onderdaan.

▼M1

2. Een lidstaat stelt de Commissie in kennis van zijn besluit om zijn rechtsmacht tevens te vestigen over strafbare feiten in de zin van artikel 2, artikel 3 en artikel 18 bis, lid 1, die buiten zijn grondgebied zijn gepleegd, onder meer indien het strafbare feit is gepleegd:

▼B

- a) tegen een van zijn onderdanen of tegen een persoon die zijn vaste woon- of verblijfplaats heeft op het grondgebied van die lidstaat;
- b) ten voordele van een rechtspersoon die op zijn grondgebied is gevestigd, of
- c) door iemand die zijn vaste woon- of verblijfplaats op zijn grondgebied heeft.

3. Iedere lidstaat moet in de in lid 1, onder b), bedoelde gevallen, en kan in de in lid 2 genoemde gevallen de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat, met het oog op de vervolging van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten die buiten zijn grondgebied zijn gepleegd, aan zijn rechtsmacht niet een van de volgende voorwaarden is verbonden:

- a) de feiten zijn strafbaar op de plaats waar zij zijn gepleegd, of
- b) vervolging kan slechts worden ingesteld indien het slachtoffer aangifte heeft gedaan op de plaats waar het strafbare feit is gepleegd of na een aanklacht door de staat waar het strafbare feit is gepleegd.

*Artikel 11***Bijstaan en ondersteunen van slachtoffers van mensenhandel****▼M1**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat slachtoffers vóór, tijdens, en gedurende een passende periode na, de strafprocedure van gespecialiseerde bijstand en ondersteuning worden voorzien in het kader van een op slachtoffers gerichte, genderbewuste,

▼ M1

op handicaps toegesneden en kindvriendelijke benadering, en aldus hun rechten kunnen uitoefenen zoals bepaald in Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad ⁽¹⁾ en in deze richtlijn.

▼ B

2. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de bevoegde autoriteiten die een op redelijke gronden gebaseerde aanwijzing hebben dat iemand het slachtoffer zou kunnen zijn geworden van een van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten, de betrokkene terstond bijstand en ondersteuning verlenen.

3. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de verlening van bijstand en ondersteuning aan een slachtoffer niet afhangen van diens bereidheid om mee te werken aan het strafrechtelijk onderzoek, de vervolging of het proces, onverminderd Richtlijn 2004/81/EG of soortgelijke nationale voorschriften.

▼ M1

4. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om bij wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen een of meerdere verwijzingsmechanismen in te stellen voor de vroegtijdige opsporing en identificatie van en bijstand en ondersteuning aan geïdentificeerde en vermoedelijke slachtoffers, in samenwerking met relevante hulpverleningsorganisaties, en om een contactpunt voor de grensoverschrijdende doorverwijzing van slachtoffers aan te wijzen.

De verwijzingsmechanismen, die overeenkomstig dit lid werkzaam zijn, vervullen ten minste de volgende taken:

- a) de vaststelling van minimumnormen voor de opsporing en vroegtijdige identificatie van slachtoffers, en de aanpassing van de procedures voor dergelijke opsporing en identificatie aan de verschillende vormen van uitbuiting die onder deze richtlijn vallen;
- b) de verwijzing van het slachtoffer naar de meest geschikte ondersteuning en bijstand;
- c) het opzetten van samenwerkingsregelingen of -protocollen met de asielautoriteiten om ervoor te zorgen dat er bijstand, ondersteuning en bescherming wordt geboden aan slachtoffers van mensenhandel die ook internationale bescherming behoeven of wensen aan te vragen, rekening houdend met de individuele omstandigheden van het slachtoffer.

5. De in de leden 1 en 2 bedoelde bijstand en ondersteuning wordt op geïnformeerde wijze en in overleg verleend en behelst ten minste een levensstandaard die de slachtoffers in staat stelt in hun onderhoud te voorzien via maatregelen als een geschikte en veilige opvang, zoals opvanghuizen en andere geschikte tijdelijke huisvesting, en materiële bijstand, alsmede de noodzakelijke medische behandelingen, waaronder psychologische bijstand, advies en informatie, en indien nodig vertaling en vertolking.

⁽¹⁾ Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ van de Raad (PB L 315 van 14.11.2012, blz. 57).

▼ M1

5 bis. De in lid 5 bedoelde opvanghuizen en andere geschikte tijdelijke huisvesting worden in voldoende aantallen beschikbaar gesteld en zijn goed toegankelijk voor vermoedelijke en geïdentificeerde slachtoffers van mensenhandel. De opvanghuizen en andere geschikte tijdelijke huisvesting helpen hen bij hun herstel door te zorgen voor adequate en passende levensomstandigheden met het oog op een terugkeer naar een zelfstandig leven. Zij zijn ook uitgerust om tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van kinderen, met inbegrip van minderjarige slachtoffers.

6. De in lid 5 bedoelde informatie behelst in voorkomend geval informatie over bedenken- en hersteltijd overeenkomstig Richtlijn 2004/81/EG, en informatie over de mogelijke verlening van internationale bescherming overeenkomstig Verordening (EU) 2024/1347 ⁽¹⁾ en Verordening (EU) 2024/1348 ⁽²⁾ van het Europees Parlement en de Raad of overeenkomstig internationale instrumenten of andere soortgelijke nationale voorschriften.

▼ B

7. De lidstaten hebben aandacht voor de belangen van slachtoffers met specifieke behoeften, met name waar deze behoeften voortkomen uit een eventuele zwangerschap, hun gezondheidstoestand, een handicap, een geestesstoornis of psychische aandoening die zij hebben, of als gevolg van ernstige vormen van psychisch, fysiek of seksueel geweld die zij hebben ondergaan.

▼ M1*Artikel 11 bis***Slachtoffers van mensenhandel die mogelijk internationale bescherming nodig hebben**

1. De lidstaten zorgen voor complementariteit en coördinatie tussen de autoriteiten die betrokken zijn bij de bestrijding van mensenhandel en de asielautoriteiten.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat slachtoffers van mensenhandel hun recht kunnen uitoefenen om internationale bescherming of een soortgelijke nationale status aan te vragen, ook wanneer het slachtoffer bijstand, ondersteuning en bescherming krijgt als vermoedelijk of geïdentificeerd slachtoffer van mensenhandel.

▼ B*Artikel 12***Bescherming van slachtoffers van mensenhandel tijdens het strafonderzoek en de strafprocedure****▼ M1**

1. De in dit artikel bedoelde beschermingsmaatregelen zijn onverminderd de in Richtlijn 2012/29/EU vastgestelde rechten van toepassing.

⁽¹⁾ Verordening (EU) 2024/1347 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG en tot intrekking van Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad (PB L, 2024/1347, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>).

⁽²⁾ Verordening (EU) 2024/1348 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU (PB L, 2024/1348, 22.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>).

▼B

2. De lidstaten zorgen ervoor dat slachtoffers van mensenhandel onverwijld toegang hebben tot juridisch advies en, overeenkomstig de rol die hun rechtsstelsel aan het slachtoffer toebedeelt, tot vertegenwoordiging in rechte, ook voor het instellen van een schadevordering. Juridisch advies en vertegenwoordiging in rechte moeten kosteloos zijn als het slachtoffer over onvoldoende financiële middelen beschikt.

3. De lidstaten zorgen ervoor dat het slachtoffer van mensenhandel op basis van een individuele risicoanalyse de nodige bescherming krijgt, onder meer, in voorkomend geval en in overeenstemming met de nationale rechts- en procedurele criteria, door toegang tot een getuigenbeschermingsprogramma of soortgelijke maatregelen.

4. Onverminderd de rechten van de verdediging zorgen de lidstaten ervoor dat het slachtoffer van mensenhandel, na een individuele beoordeling van zijn persoonlijke situatie door de bevoegde autoriteiten, een specifieke behandeling geniet die erop is gericht secundaire victimisatie te voorkomen door, voor zover mogelijk en in overeenstemming met nationale rechtscriteria en met regels die zijn ontleend aan de rechterlijke beoordelingsvrijheid, de rechtspraktijk en rechterlijke richtsnoeren, te vermijden dat:

- a) ondervragingen onnodig worden herhaald tijdens het onderzoek, de vervolging en het proces;
- b) visueel contact plaatsvindt tussen slachtoffers en verdachten, waaronder tijdens het optreden als getuige, bijvoorbeeld bij ondervraging en kruisverhoor, en daartoe gebruik te maken van passende middelen, waaronder adequate communicatietechnologie;
- c) het optreden als getuige tijdens de openbare zitting plaatsvindt, alsmede
- d) nodeloze vragen over het privéleven worden gesteld.

*Artikel 13***Algemene bepalingen inzake bijstand, ondersteuning en bescherming ten behoeve van minderjarige slachtoffers van mensenhandel**

1. Het minderjarige slachtoffer wordt voorzien van bijstand, ondersteuning en bescherming. Bij de toepassing van deze richtlijn staan de belangen van het kind voorop.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat, indien de leeftijd van een slachtoffer van mensenhandel niet zeker is en er redenen zijn om aan te nemen dat het om een kind gaat, het slachtoffer als een kind wordt aangemerkt en onmiddellijk toegang krijgt tot bijstand, ondersteuning en bescherming overeenkomstig de artikelen 14 en 15.

▼M1

3. De lidstaten zorgen ervoor dat de procedures voor de aangifte van een strafbaar feit uit hoofde van deze richtlijn zowel veilig en, in overeenstemming met het nationale recht, vertrouwelijk zijn, als qua opzet en taalgebruik kindvriendelijk zijn in overeenstemming met de leeftijd en maturiteit van minderjarige slachtoffers.

▼B*Artikel 14***Bijstaan en ondersteunen van minderjarige slachtoffers****▼M1**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de specifieke acties die worden ondernomen om minderjarige slachtoffers van mensenhandel op korte en lange termijn bij te staan en te steunen bij hun fysieke en psychosociale herstel, worden ondernomen op basis van een individuele beoordeling van hun situatie in elk afzonderlijk geval, naar behoren rekening houdend met hun meningen, behoeften en belangen, teneinde tot een duurzame oplossing voor het kind te komen, met inbegrip van programma's om hun overgang naar emancipatie en volwassenheid te ondersteunen om mensenhandel in het vervolg te voorkomen. Binnen een redelijke termijn bieden de lidstaten, in overeenstemming met het nationale recht, toegang tot onderwijs aan minderjarige slachtoffers en kinderen van slachtoffers die overeenkomstig artikel 11 bijstand en ondersteuning genieten.

2. De lidstaten wijzen een voogd of een vertegenwoordiger voor het minderjarige slachtoffer van mensenhandel aan vanaf het moment dat de minderjarige is geïdentificeerd door de autoriteiten, indien volgens het nationale recht de dragers van de ouderlijke verantwoordelijkheid de belangen van het minderjarige slachtoffer niet kunnen behartigen en/of het niet kunnen vertegenwoordigen wegens een belangenconflict tussen hen en het minderjarige slachtoffer. De lidstaten zorgen ervoor dat er, in geval van een belangenconflict tussen de voogd of de vertegenwoordiger en het minderjarige slachtoffer, een andere voogd of vertegenwoordiger wordt aangewezen.

3. De lidstaten nemen, indien passend en mogelijk, maatregelen om bijstand en ondersteuning te verlenen aan de op hun grondgebied verblijvende gezinsleden van het minderjarige slachtoffer van mensenhandel. In het bijzonder passen de lidstaten, wanneer dit passend en mogelijk is, artikel 4 van Richtlijn 2012/29/EU toe op het gezin.

▼B

4. Dit artikel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 11.

*Artikel 15***Bescherming van minderjarige slachtoffers van mensenhandel tijdens het strafonderzoek en de strafprocedure**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat, overeenkomstig de rol die in hun rechtsstelsel aan het slachtoffer wordt toebedeeld, de bevoegde autoriteiten een vertegenwoordiger in het strafonderzoek en de strafprocedure aanstellen voor een kind dat het slachtoffer is van mensenhandel, indien volgens het nationale recht de dragers van de ouderlijke verantwoordelijkheid het minderjarige slachtoffer niet mogen vertegenwoordigen wegens een belangenconflict tussen hen en het minderjarige slachtoffer.

2. De lidstaten zorgen ervoor, overeenkomstig de rol die in hun rechtsstelsel aan het slachtoffer wordt toebedeeld, dat minderjarige slachtoffers onverwijld toegang hebben tot kosteloos juridisch advies en tot kosteloze vertegenwoordiging in rechte, ook voor het instellen van een schadevordering, tenzij zij over voldoende financiële middelen beschikken.

▼B

3. Onverminderd de rechten van de verdediging nemen de lidstaten de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat in het strafonderzoek en in de strafprocedure betreffende een van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten:

- a) het minderjarige slachtoffer zonder onnodige vertraging wordt ondervraagd nadat de feiten bij de bevoegde autoriteiten zijn gemeld;
- b) het minderjarige slachtoffer, indien nodig, wordt ondervraagd in een daarvoor ontworpen of aangepaste ruimte;
- c) het minderjarige slachtoffer, indien nodig, wordt ondervraagd door of via personen die daarvoor professioneel zijn opgeleid;
- d) indien mogelijk en passend, het minderjarige slachtoffer steeds door dezelfde personen wordt ondervraagd;
- e) het aantal ondervragingen zo beperkt mogelijk wordt gehouden, en ondervraging alleen plaatsvindt als dat strikt noodzakelijk is voor het strafonderzoek en de strafprocedure;
- f) het minderjarige slachtoffer steeds vergezeld mag worden door een vertegenwoordiger of, in voorkomend geval, een volwassene naar keuze van de minderjarige, tenzij met betrekking tot die persoon een gemotiveerde beslissing in tegengestelde zin is genomen.

4. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat in elk strafonderzoek betreffende een van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten, van elke ondervraging van het minderjarige slachtoffer of, in voorkomend geval, van een minderjarige getuige video-opnamen kunnen worden gemaakt, die overeenkomstig het nationale recht van de betrokken lidstaat in de strafprocedure als bewijs kunnen worden aanvaard.

5. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat in elke strafprocedure over een van de in de artikelen 2 en 3 bedoelde strafbare feiten, de mogelijkheid bestaat dat:

- a) de zitting achter gesloten deuren plaatsvindt, alsmede
- b) het minderjarige slachtoffer in de rechtszaal kan worden gehoord zonder daar aanwezig te zijn, met name door middel van geschikte communicatietechnologieën.

6. Dit artikel is van toepassing onverminderd het bepaalde in artikel 12.

*Artikel 16***Bijstand, ondersteuning en bescherming van niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen opdat in de specifieke handelingen voor bijstand en ondersteuning van minderjarige slachtoffers van mensenhandel als bedoeld in artikel 14, lid 1, terdege rekening wordt gehouden met de persoonlijke en bijzondere situatie van het niet-begeleide minderjarige slachtoffer.

▼B

2. De lidstaten nemen de nodige maatregelen met het oog op het vinden van een duurzame oplossing op basis van een individuele beoordeling van de belangen van de minderjarige.
3. De lidstaten nemen de nodige maatregelen opdat in voorkomend geval een voogd voor de niet-begeleide minderjarige slachtoffers van mensenhandel wordt aangewezen.
4. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat tijdens het strafonderzoek en de strafprocedure, overeenkomstig de rol die in hun rechtsstelsel aan het slachtoffer wordt toebedeeld, de bevoegde autoriteiten een vertegenwoordiger aanwijzen ingeval de minderjarige niet begeleid is of van zijn familie is gescheiden.
5. Dit artikel is van toepassing onverminderd het bepaalde in de artikelen 14 en 15.

▼M1*Artikel 17***Schadevergoeding van slachtoffers**

De lidstaten zorgen ervoor dat slachtoffers van mensenhandel toegang hebben tot bestaande regelingen voor de schadevergoeding van slachtoffers van opzettelijke geweldsmisdrijven. De lidstaten kunnen overeenkomstig hun nationale wetgeving een nationaal fonds voor slachtoffers of een vergelijkbaar instrument opzetten voor de schadevergoeding van slachtoffers.

*Artikel 18***Preventie**

1. De lidstaten voorzien in passende maatregelen, rekening houdend met de specifieke kenmerken van de verschillende vormen van uitbuiting, zoals onderwijs, opleiding en campagnes, en in voorkomend geval met bijzondere aandacht voor de onlinedimensie, om de vraag die de voedingsbodem is voor alle vormen van uitbuiting in verband met mensenhandel te ontmoedigen en te doen afnemen.
2. De lidstaten treffen, op genderbewuste en kindvriendelijke wijze, passende maatregelen, onder meer via het internet, zoals het opzetten, in voorkomend geval in samenwerking met betrokken organisaties uit het maatschappelijk middenveld en andere betrokken actoren, zoals de particuliere sector, van informatie- en bewustwordingscampagnes en onderzoeks- en opleidingsprogramma's, onder meer op het gebied van de bevordering van digitale geletterdheid en vaardigheden en om het bewustzijn te vergroten en mensen, met name kinderen en personen met een handicap, te behoeden voor het gevaar dat zij het slachtoffer worden van mensenhandel.

*Artikel 18 bis***Strafbare feiten op het gebied van het gebruik van diensten verleend door een slachtoffer van mensenhandel**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat, indien het een opzettelijke gedraging betreft, het gebruikmaken van diensten die worden verleend door een slachtoffer van een in artikel 2 bedoeld strafbaar feit, een strafbaar feit vormt indien het slachtoffer wordt uitgebuit om dergelijke diensten te verlenen en de gebruiker van de diensten weet dat de persoon die de dienst verleent een slachtoffer is van een in artikel 2 bedoeld strafbaar feit.

▼ M1

2. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat op een overeenkomstig artikel 1 strafbaar gesteld feit doeltreffende, evenredige en afschrikkende strafrechtelijke straffen worden gesteld.

*Artikel 18 ter***Opleiding**

1. De lidstaten bevorderen of bieden regelmatige en gespecialiseerde opleidingen aan voor professionals die waarschijnlijk in contact zullen komen met slachtoffers of potentiële slachtoffers van mensenhandel, met inbegrip van eerstelijns politieagenten, gerechtsmedewerkers, bijstands- en ondersteuningsdiensten, arbeidsinspecteurs, sociale diensten en gezondheidswerkers, met als doel hen in staat te stellen mensenhandel te voorkomen en te bestrijden en secundaire victimisatie te voorkomen, en de slachtoffers op te sporen, te identificeren, bij te staan, te ondersteunen en te beschermen. Dergelijke opleidingen moeten gebaseerd zijn op de mensenrechten en slachtoffer-, gender-, handicap- en kindbewust zijn.

2. Onverminderd de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de verschillen in de organisatie van de rechterlijke macht in de Unie, moedigen de lidstaten zowel algemene als gespecialiseerde opleidingen aan voor rechters en openbare aanklagers die betrokken zijn bij strafprocedures, met als doel hen in staat te stellen mensenhandel te voorkomen en te bestrijden en secundaire victimisatie te voorkomen, en de slachtoffers op te sporen, te identificeren, bij te staan, te ondersteunen en te beschermen. Dergelijke opleidingen moeten gebaseerd zijn op de mensenrechten en slachtoffer-, gender-, handicap- en kindbewust zijn.

*Artikel 19***Nationale coördinatoren voor de bestrijding van mensenhandel of soortgelijke mechanismen en onafhankelijke organen**

1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om nationale coördinatoren voor de bestrijding van mensenhandel of soortgelijke mechanismen aan te stellen en hen te voorzien van toereikende middelen die nodig zijn om hun functies doeltreffend uit te voeren. De nationale coördinator voor de bestrijding van mensenhandel of het soortgelijke mechanisme werkt samen met relevante nationale, regionale en lokale instanties en agentschappen, met name rechtshandavingsinstanties, met nationale verwijzingsmechanismen en met relevante maatschappelijke organisaties die op dit gebied actief zijn.

2. De taken van de nationale coördinatoren voor de bestrijding van mensenhandel of soortgelijke mechanismen omvatten het monitoren van trends inzake mensenhandel, het meten van de resultaten van bestrijdingsmaatregelen, onder meer door statistieken te verzamelen in nauwe samenwerking met relevante organisaties uit het maatschappelijk middenveld die op dit gebied actief zijn, en rapportering.

De taken van de nationale coördinatoren voor de bestrijding van mensenhandel of soortgelijke mechanismen kunnen ook het volgende omvatten:

▼ M1

- a) het opstellen van noodplannen om de dreiging van mensenhandel in ernstige noodsituaties te voorkomen;
- b) bevordering, coördinatie en, in voorkomend geval, financiering van programma's ter bestrijding van mensenhandel.

3. De lidstaten kunnen ook onafhankelijke organen oprichten die onder meer tot taak hebben toezicht te houden op de uitvoering en het effect van maatregelen ter bestrijding van mensenhandel, verslagen in te dienen over aangelegenheden die bijzondere aandacht van de bevoegde nationale autoriteiten vereisen en beoordelingen uit te voeren van de diepere oorzaken en trends van mensenhandel. Wanneer een dergelijke onafhankelijke instantie wordt opgericht, kunnen de lidstaten haar een of meer van de in lid 2 bedoelde taken toevertrouwen.

*Artikel 19 bis***Gegevensverzameling en statistieken**

1. De lidstaten zorgen voor een systeem voor de registratie, productie en verstrekking van geanonimiseerde statistische gegevens om toezicht te houden op de doeltreffendheid van hun systemen voor het bestrijden van de in deze richtlijn bedoelde strafbare feiten.

2. De in lid 1 bedoelde statistische gegevens omvatten, ten minste, op centraal niveau beschikbare gegevens over:

- a) het aantal geïdentificeerde en vermoedelijke slachtoffers van in artikel 2 bedoelde strafbare feiten, uitgesplitst naar registrerende organisatie, geslacht, leeftijdsgroep (kind/volwassene), staatsburgerschap en vorm van uitbuiting, overeenkomstig het nationale recht en de nationale praktijken;
- b) het aantal personen dat wordt verdacht van de in artikel 2 bedoelde strafbare feiten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijdsgroep (kind/volwassene), staatsburgerschap en vorm van uitbuiting;
- c) het aantal personen tegen wie vervolging is ingesteld wegens in artikel 2 bedoelde strafbare feiten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijdsgroep (kind/volwassene), staatsburgerschap, vorm van uitbuiting, en de aard van de definitieve beslissing tot vervolging;
- d) het aantal beslissingen tot vervolging (tenlasteleggingen van in artikel 2 bedoelde strafbare feiten, tenlasteleggingen van andere strafbare feiten, beslissingen om geen vervolging in te stellen, andere);
- e) het aantal personen dat veroordeeld is wegens in artikel 2 bedoelde strafbare feiten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijdsgroep (kind/volwassene) en staatsburgerschap;
- f) het aantal rechterlijke uitspraken (d.w.z. vrijspraak, veroordelingen, andere) wegens in artikel 2 bedoelde strafbare feiten;
- g) het aantal in verband met in artikel 18 bis, lid 1, bedoelde strafbare feiten verdachte, vervolgte en veroordeelde personen, uitgesplitst naar geslacht en leeftijdsgroep (kind/volwassene).

▼ M1

3. De lidstaten dienen, in principe vóór 30 september en indien dit niet mogelijk is, uiterlijk op 31 december van elk jaar bij de Commissie de in lid 2 bedoelde statistische gegevens over het voorgaande jaar in.

*Artikel 19 ter***Nationaal actieplan ter bestrijding van mensenhandel**

1. De lidstaten stellen uiterlijk op 15 juli 2028 hun nationale actieplannen ter bestrijding van mensenhandel vast, die zijn ontwikkeld en geïmplementeerd in overleg met de in artikel 19 bedoelde nationale coördinatoren voor de bestrijding van mensenhandel of soortgelijke mechanismen, met de onafhankelijke organen en met relevante belanghebbenden die actief zijn op het gebied van de voorkoming en bestrijding van mensenhandel. De lidstaten zorgen ervoor dat de nationale actieplannen ter bestrijding van mensenhandel tenminste om de vijf jaar worden geëvalueerd en geactualiseerd.

2. De nationale actieplannen ter bestrijding van mensenhandel mogen de volgende elementen omvatten:

- a) doelstellingen, prioriteiten en maatregelen ter bestrijding van mensenhandel voor alle vormen van uitbuiting, met inbegrip van specifieke maatregelen voor minderjarige slachtoffers;
- b) preventieve maatregelen, zoals onderwijs, bewustmakingscampagnes en opleidingen, en, in voorkomend geval, preventieve maatregelen in het kader van de noodrespons op de risico's van mensenhandel als gevolg van humanitaire crisissen;
- c) maatregelen ter versterking van de strijd tegen mensenhandel, onder meer ter verbetering van het onderzoek naar en de vervolging van gevallen van mensenhandel en ter bevordering van grensoverschrijdende samenwerking;
- d) maatregelen ter versterking van de vroegtijdige identificatie van, bijstand aan, ondersteuning aan en bescherming van de slachtoffers van mensenhandel;
- e) procedures voor regelmatige monitoring en evaluatie van de uitvoering van de nationale actieplannen ter bestrijding van mensenhandel.

3. De lidstaten delen hun nationale actieplannen ter bestrijding van mensenhandel en eventuele actualiseringen daarvan binnen drie maanden na aanneming mee aan de Commissie.

4. De nationale actieplannen ter bestrijding van mensenhandel worden openbaar gemaakt.

*Artikel 20***Coördinatie van de strategie van de Unie tegen mensenhandel**

1. Om bij te dragen tot een gecoördineerde en geconsolideerde strategie van de Unie tegen mensenhandel, vergemakkelijken de lidstaten de taken van een EU-coördinator voor de bestrijding van mensenhandel (EU anti-trafficking coordinator — EU-ATC). De lidstaten verstrekken de EU-ATC ten minste de in de artikel 19 bedoelde informatie.

▼ M1

2. Met het oog op een coherente en alomvattende aanpak zorgt de EU-ATC voor coördinatie met de nationale coördinatoren voor de bestrijding van mensenhandel of soortgelijke mechanismen, onafhankelijke organen, agentschappen van de Unie en met relevante maatschappelijke organisaties die op dit gebied actief zijn, onder meer met het oog op de bijdrage van de EU-ATC aan het tweejaarlijkse verslag door de Commissie over de vorderingen bij de strijd tegen mensenhandel.

▼ B*Artikel 21***Vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ**

Kaderbesluit 2002/629/JBZ inzake bestrijding van mensenhandel wordt vervangen voor lidstaten die aan de aanneming van deze richtlijn deelnemen, onverminderd de verplichtingen van de lidstaten wat betreft de termijn voor de omzetting van het Kaderbesluit in nationaal recht.

Voor lidstaten die aan de aanneming van deze richtlijn deelnemen, gelden verwijzingen naar Kaderbesluit 2002/629/JBZ als verwijzingen naar deze richtlijn.

*Artikel 22***Omzetting**

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk op 6 april 2013 aan deze richtlijn te voldoen.
2. De lidstaten delen de Commissie de tekst mee van de bepalingen waarmee zij hun verplichtingen uit hoofde van deze richtlijn in intern recht omzetten.
3. Wanneer de lidstaten die bepalingen vaststellen, wordt in de bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking ervan naar deze richtlijn verwezen. De regels voor deze verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.

*Artikel 23***Rapportering**

1. De Commissie dient uiterlijk op 6 april 2015 een rapport in bij het Europees Parlement en de Raad waarin wordt beoordeeld in hoeverre de lidstaten de nodige maatregelen hebben genomen om aan deze richtlijn te voldoen en waarin tevens de op grond van artikel 18, lid 4, genomen maatregelen worden beschreven; dit verslag gaat indien nodig vergezeld van wetgevingsvoorstellen.
2. De Commissie dient uiterlijk op 6 april 2016 een rapport in bij het Europees Parlement en de Raad waarin wordt beoordeeld in welke mate bestaande nationale wetgeving houdende strafbaarstelling van het gebruik van diensten die het voorwerp zijn van uitbuiting van mensenhandel, een impact heeft op het voorkomen van mensenhandel; dit verslag gaat indien nodig vergezeld van passende voorstellen.

▼ **M1**

3. Uiterlijk op 15 juli 2030 dient de Commissie bij het Europees Parlement en bij de Raad een verslag in waarin wordt beoordeeld in hoeverre de lidstaten de nodige maatregelen hebben genomen om aan deze richtlijn te voldoen en welk effect die maatregelen sorteren.

▼ **B**

Artikel 24

Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de dag van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Artikel 25

Adressaten

Deze richtlijn is overeenkomstig de Verdragen gericht tot de lidstaten.